

a. 30. »why old men fools (glag.), and children calculate« je predstavljeno prvič po nemškem (n. 23.: und Greise fasseln, Kinder prophezeien) pravilno z (I. 32.) »blebeče starec, dete proročuje; v novi pa popolnoma krivo (II. 25.) z »zakaj modruje starec, dete, blaznik (ker je bil glagol zamenjan s samostalnikom)«.

Za faction (a. 44.) se mi zdi smislu najboljše odgovarjajoč izraz »zarotniki«. Nemška prestava (n. 31.) »Bundesbrüder« je vodila preko dobesednega I. 41. »zavezni bratje« k II. 33. »zavezniki«, kar je dobesedno pravilno, a smisel, mislim, da moj predlog bolje zadene.

II. 44. »Ste res bolni?« ne dosega a. 59. »'would yow were not sick!«, ki vsebuje željo, da bi oni ne bil bolan, kar je dobro podano v n. 41. »wärt ihr doch nicht krank!«

II. 59. »Operimo zdaj v Cezarjevi krvi si roké vse do lehti! Opašimo si močé!« Original pravi samo »namažimo«, slovenska prestava je zelo srečna; zdi se pa, da je nastala po nemški pobudi (Färbt die Schwerter!).

Mesto II. 64. »O svet, ti bil si gozd jelenu temu, in on, o svet, bil gozdu je ponos« bi potrebovalo opazko, da je vsebina originala obsežnejša kot prestave, kajti v originalu sloni izraz na besedni igri hart (jelen) in heart (srce), ki se enako izražata, tako da dobimo pomen: srce sveta je bil Cezar. II. 88. »trdó pregnali...« je po nemškem 85. »hart verdammt«, a se mi v slovenskem ne zdi dobro.

II. 104. »Sovražnik bliža v blesku se sijajnem« je po originalu, dočim je bila I. 124. »v sklenjenih se vrstah« po nemški prestavi.

II. 104. »V trenutku mora nekaj se storiti« se mi zdi za »immediatly« (= takoj) originala nerodno in je zopet pod vplivom nem. prestave (102.) »und etwas muß im Augenblick geschehen«. Na vprašanje: »Besedo pred udarcem: ne, rojaki?« odgovarja Oktavij: »Not that we love words better, as you do« (ne da bi mi bolj cenili besede kakor vi); prestava II. 105. se mi zdi nezadostna, ker po mojem zavaja v originalu neodgovarjajoče pojmovanje: Ne da bi mi cenili bolj besede kot dejanja (udarce); odgovor ima namen, zbosti nasprotnika.

II. 112. je v Kasijevih besedah Pindarju za »Sem, dečko!« izpuščeno »Na Partskem sem ujel te in prisegel si mi...«. Ali ni tega stavka izbaenil mogoče tiskarski škrat? Frst.

F. Kočev ar. **Mlinarjev Janez**. Slovenski junak ali uplemenitba Teharčanov. Šesti natis. Založila Goričar in Leskovšek v Celju. 1922.

Ferdinand Kočev ar je napisal že po letu 1900 svojo ljudsko povest, ki je prav gotovo edina svoje vrste v Slovencih. Doživela je že šest izdaj. Poljudna krajevna snov in stari vzgojno nazorni način pripovedovanja brez vse umetniške želje in sposobnosti ji je pomogel do priljubljenosti pri skrajno neizobraženem občinstvu, predvsem pri nedoraslih in otroških bralcih. Knjiga je — blago, poučno in vzgojno in zelo plehko romantično blago. Šesti natis je zlata resnica, da hoče naše ljudstvo brati, pa nima več pripovednikov kakor je bil en sam in še eden: Jurčič in Andrejčkov Jože.

Dr. I. P.

Sophokles: **Kralj Ojdipus**. Tragedija v petih dejanjih. Prevedel Anton Sovrè. Založila in izdala »Nova založba« v Ljubljani. 1922.

Sovretov prevod pomeni novo dobo v prevajanju starogrške drame pri nas, pa tudi pri Hrvatih. Saj so nam Slovencem doslej trije marljivi filologi že marsikaj prevedli iz starogrške drame (M. Valjavec Ajanta v Janežičevem Cvetju, R. Perušek Ojdipa na Kolonu v Krajčevi biblioteki, Fr. Omerza pa v Mentorju Filokteta, kralja Ojdipa, Ajshilovo trilogijo, Aristofanov Mir; Hrvatom je K. Rac prevedel vse tri tragike celotno), vendar pa je Sovretovo delo nekaj novega v tem slovstvu. Najprej že predgovor, ki je žgoča satira na moderno gonjo zoper staroklasični humanizem. Uvod (str. 9—33), resda kratek, je pisan takó, da paznemu čitatelju odpre vrata v hram staroatiške drame v poglavjih: Izvor drame (komedije in tragedije); namen in snov tragedije; nje razvoj; trilogija; kako in kje so tragedijo uprizarjali. Seznanimo se tudi z življenjem Sofoklejevimi ter z njegovimi reformami starogrškega gledališča. Posebno zanimiva pa je analiza prevedene tragedije (z grafično predočbo dejanja). Tu izvemo, da je bil Sofokles globokoreligiozen človek in da je ideja tragedije ta: »brez pobožne vere je človek ničes; Kralj Ojdipus je tragedija ničevosti človeške sreče.« (Str. 29.) In potem pride prevod (str. 35—120) z opazkami (str. 121—127). Dobrodejna je čisto moderna razdelitev v dejanja in prizore ter pojasnila za režiserja in igralce. V prevodu pa se na vsakem izmed 1530 verzov izvirnika poznata znoj in um prevajalca. Nobena pesniška lepota grškega jezika, nobena metafora, tudi obledele ne, mu ni ušla; šel je za njo takó dolgo, da jo je ujel in izrazil. (N. pr. v. 68 ima za grški $\eta\pi\sigma\tau\alpha\sigma\tau\alpha\iota\ \lambda\alpha\sigma\tau\alpha\ \mu\acute{\epsilon}\nu\eta\nu$ Fr. O.: »Razmišljal sem v skrbeh in eno sem dobil, ki vodi nas iz zla...« A. S. pa konkretno: »Zvesto iščoč naletel sem edinorešni lek...« ali v. 681 $\delta\acute{\alpha}\mu\tau\epsilon\iota$ ima S. »grize sum in skli«, dočim ima Fr. O. samo: »že sum boli.«) Nobene važne besede izvirnika ni S. prezrl. En zgled: v. 181 ima izvirnik tudi besedo $\theta\alpha\nu\tau\alpha\tau\omicron\sigma\theta\acute{\epsilon}\rho\alpha$; Fr. O. je verz prevel (Mentor, 1917/18): »Otrok leži na tleh bolan«, besedo θ izpustil; Rac je prevel »...leži svijet na tlih i smrću nam prijeti«, a Sovrè je povedal vse, kar tiči v grški besedi: »širéč otróva izparine, leži po tleh mrličev trop.« Skrajna zvestoba napram izvirniku torej! V našem prevodu dalje nisem našel niti enega nejasnega mesta; vse je stilistično skrbno izglajeno. Primerov nebroj. Dočim n. pr. pri Fr. O. 677 ni umljiv, tam, ko Kreont pravi razsrjenemu Ojdipu: »Že grem. Ti motiš se nad mano, isti sem pri tehi«, ima A. S. »Grem; a vedi: ti me ne poznaš; v očeh rojakov pa sem poštenjak na vék.« S posebno slastjo čitamo mesta, kjer govore ljudje iz preprostega naroda; že Sofokles je realistično označil njih govorjenje; in takó tudi naš prevod. N. pr. str. 83, ko kraljica vprašuje sla iz Korinta, ali prinaša novic, odgovarja dobrovoljni možiček: »Novic, kakópak; pa še kakšnih! Sreča za moža in celo žlahto.« (Izvirnik v. 934: $\text{Ἄγῶθ' ἄδούμεις τε καὶ πόσει τῷ σῷ, γύναι.}$ Fr. O. ima: »Da, žena, dobro vest za dom in za moža.«)

Na več mestih je Sovrè jako srečno moderniziral dialog, ne da bi za las odstopil od izvirnika, n. pr. v. 1023, kjer Ojdipus začne z grozo izpregledavati. Ko mu korintski sel reče: »Dobil te je (Polybos) za dar nekoč — iz mojih rok, da veš.« Ojdipus: »Iz tvo—?« (V izvirniku seveda izgovori Ojdipus vse besede.)

Poglavitni razloček med prevodom F. O. (in K. Raca) na eni ter Sovretovim na drugi strani pa vidimo pri najtežjih partijah tragedije, pri liričnih zborih (parodos, stasima, eksodos). Dočim se Fr. O. drži načela, da jih treba prevajati v težkih, zapletenih mestih izvirnika (in baš vsled tega so v prevodu neužitni), je A. S. storil odločen korak ter jih prevel svobodno, v enostavnih metrih, ki se pa zanje ni samovoljno odločil. V tej točki je med O. in Sovretom razloček kakor med težkim železniškim vlakom in — aeroplanom. (Primeri velja pa samó za zборе!)

Za zgled naj navedemo prevod vv. 863—871, v katerih je jedro vse Sofoklejeve filozofije:

Fr. O. (Mentor, 1917/18, str. 209):

Nakloni naj to mi bog,
da čiste so besede vedno mojih ust
in dela mojih rok vsekdar so sveta,
kot je postav vzvišenih rek,
ki večna jih je luč neba rodila.
Oče Olimp je sam,
smrti jih ni dal rod,
ne zaziblje jih v večni sen.
Bog mogočni prebiva v njih,
ki nikdar se ne stara.

A. S.:

O, da je sojena sreča mi
čisto svetost očuvati
v besedah in delih do konca dni!
Prazakoni višnji nam vladajo:
ni bitje jih smrtno ustvarilo,
v sinjah nebeških rojeni so;
Olýmpos je oče jim sam.
Njim snu pozabljenja se bati ni:
silen je bog v njih; On ne stari.

Dà, zlasti ko čitamo težke zборе v takó prijetni, domači besedi, takrat moramo priznati: To je lep prevod! Vemo sicer, da se dá vse še drugače povedati, ali doslej je najlepše to povedal Sovrè. In če pravi v Predgovoru: »...baš v slovenščini, najlepšem južnoslovanskem jeziku, bi morali predvsem imeti prevode vseh umetnih del obeh klasičnih književnosti« (str. 7), mu lahko z mirnim srcem priznamo, da je on lep slovenščini podaril lep prevod, kakršnega si le želeli moremo.

Če naj na koncu izrečemo kak pomislek ali željo, je tole: pogrešamo numeracije verzov (že zaradi str. 25 bi bila dobra); v Uvodu bi se lahko omenilo, da je delo nastalo najbrž ob času kuge v Atenah (l. 429) in bilo uprizorjeno l. 428. Dr. J. Debevec.

UMETNOST.

Sič, Albert, narodni okraski na orodju in pohištvu. I. (Zbirka narodnih ornamentov, II. del.) V Ljubljani, 1923. Tisk tiskarne J. Blasnika nasl. — Litografija Čemažar in drug. — Klišeji iz klišarne Jugoslovanske tiskarne. — Zbirka naših sloven-

skih ornamentov prihaja na svetlo, rekel bi, zdržema. Dom in svet je poročal lani (l. XXXV., št. 4. str. 188—192) o zbirki okrasov na pirhih in kožuhih — in že nam je predložil prof. Sič po Kr. zalogi šolskih knjig in učil nov snopič, ki nam podaja izbero okrasov z orodja in pohištva.

Oprema snopiču je slična, kakor je bila prejšnjim, to pa v obliki in razporedbi. Vsebina je zavarovana z okusnim ovojem, na katerem zremo sliko, kažečo nam mlado zakonsko dvojico z Gorenjske, pri otročiču, ležečem v poslikani zibki; ta kliše je trobarven. Izvirnik je izvršil prof. Ant. Koželj. — Za ovojem sledi na dveh listih pravi naslov in besedilo v slovenskem, srbohrvaškem in francoskem jeziku. V jedrovitih potezah začrtana izvajanja prof. Siča pojasnjuje pet klišejev; prvi predstavlja poslikano skrinjo dež. muzeja iz leta 1836; drugi poslikano skrinjo dež. muzeja iz leta 1827; tretji poslikano kuhinjsko omaro iz l. 1846; četrti belokranjski predici pri delu, vsako s preslico in vretencem; peti sedem različnih preslic in pet vretenc.

Besedilu sledi 16 listov iz mehkega kartona; na teh imamo barvaste ornamente, izvršene v kamnotisku; to je jedro tega snopiča. Vsebina je porazdeljena tako: List prvi in drugi imata vsak po pet vretenc, narezljanih in slikanih z rdečo in modro barvo; na prvem listu je vretence, ki ima na »glavici« pritrjeno ogledalce. — Tretji list nudi dvajset večinoma geometrijskih konfiguracij s preslic; le malo jih posnema naravne oblike domačih rastlin (št. 20). — Na četrtem nahajamo preslico z izrezljanimi geometričnimi in vrezanimi črtastimi okraski. — Deset nastopnih listov (5 do 14) nam podaja izbero zanimivih in poučnih delov slikanih skrinj: dvajset ščitov iz let 1820—1863; večina ni datirana. Izvzemši en sam slučaj (list 11, podoba a) imamo same rastlinske okraske. — Petnajsti list predočuje posteljnjak iz l. 1794, ki ga hrani muzej, a zadnji (16. list) zibko.

Neugodna doba je preprečila obilnejšo publikacijo; prof. Sič ponovno toži, da ni mogel vsega priobčiti, kar je bil pripravil (prim. opombe pod črto, l. in 8.). Vzlic ožji izberi pa je vendar podal toliko in takih primerov, da vidimo v njih načela in razvoj. Vretenca n. pr. svedočijo, da je bistvo njihove tektonike izčrpano v dolžini (36—48 cm) in v »glavici«, to je bunka v drugi tretjini dolžine. Glede okrasja ima fantazija in iznajdljivost posameznika prosto torišče. Navadno dobimo štiri vrste ornamentov: plastične, ki so izrezani, ploščnate, ki so vdolbeni, črtaste, ki so vrezani in barvaste, ki so naslikani; vsi so pogosto zastopani na istem vretencu. Prvi vtis je — bodisi nameravan, bodisi slučajen —, da imamo pred seboj jugoslovansko trobojnico: osnova (naravna barva lesa) je ali velja za belo, na tej pa imamo modre in rdeče geometrične like v najrazličnejših kombinacijah: tu v strogi in premišljeni simetriji, tam pestro in prosto raztreseni. Skromne zelene črte, ki so pomešane tupatam med rdeče in modre konfiguracije, utegnejo biti nejasne reminiscence madjarskih okrasov, ki so prišli k nam (v Belo Krajino)